

full dominical

Església de Menorca

Número 1882 - Any XXXVII - 1 juliol 2018

75 anys de la coronació de la Mare de Déu del Toro

EL COR DE JESÚS DEL TORO

Benvolguts diocesans:

Quan pujam al Toro el primer que trobem és una imatge colossal del Sagrat Cor de Jesús. Va ser beneïda pel Bisbe de la Diòcesi el 12 d'octubre de 1944 com a expressió de la devoció secular que els menorquins tenien al Cor de Jesús. La imatge, que mesura cinc metres d'altura, va ser realitzada en bronze per l'artista Jaume Bagur Arnau i va ser col·locada sobre un monument que havia estat erigit en 1928 en memòria dels menorquins morts a la guerra d'Àfrica (1909-1927).

Aquest monument és, sobretot, una manifestació de la fe en Jesucrist. L'estàtua, posada al cim de la muntanya més alta de l'illa, expressa el desig que Jesucrist sigui el centre i el cim de la vida de cada un de nosaltres. El Bisbe Pascual, quan va entronitzar la imatge, convidava a repetir la popular jaculatòria: "Dulcíssim Cor de Jesús, damunt Menorca reinau". També avui els cristians d'aquesta terra desitgem que el Regne de Déu es vagi instaurant en aquesta illa i que creixin en ella els valors de l'Evangeli.

La imatge de Jesús té els braços oberts, en senyal de benedicció de tota l'illa i els seus habitants. Quantes vegades, durant la seva vida, Jesús va obrir els braços per beneir a tots i, especialment, als fiets, als

malalts, als pecadors. Contemplar el Cor de Jesús del Toro ens ajuda a adonar-nos que Jesús continua beneint les nostres persones i la nostra terra. Quan es va inaugurar aquest monument, es van posar al cor de la imatge uns plec amb els noms de

tots els menorquins. Va ser un símbol bonic d'una realitat gran: que cada un de nosaltres estem al cor de Crist, que a Ell li importa la nostra vida i el que ens passa. Cada un de nosaltres estem en el seu cor, com Ell ha d'estar també en el cor de cada un de nosaltres.

La situació d'aquesta imatge del Cor de Jesús al costat del Santuari de la nostra patrona és singularment significativa, perquè ens ajuda a advertir, un cop més, que Maria és camí cap a Crist, que la finalitat del Santuari de la Mare de Déu del Toro no és altra que acostar els homes al Verb Encarnat, que ens "va estimar amb cor d'home" (GS 22). La nostra estimada Verge del Toro ens ajuda a això, ja que indica en tot moment que el centre ha de ser sempre Crist.

A més del Cor de Jesús, es va fer una imatge en pedra del Cor de Maria, de dos metres d'altura, que va ser situada a la part alta de la façana del Santuari, en substitució d'una petita imatge que havia estat destruïda.

Actualment podem veure aquesta imatge a la base del monument als soldats de l'Àfrica. El cor senzill i humil de Maria és reflex del Cor del seu Fill, transparència de l'amor que brolla del costat de Jesucrist. Mirant al seu cor matern aprendrem a

acollir l'amor del Cor de Crist i a transmetre-ho a totes les persones.

† Francesc, Bisbe de Menorca

IGLESIA

UNIVERSAL

Propuesta del Papa para ayudar a los pobres

El Papa Francisco ha titulado el Mensaje de la II Jornada Mundial de los Pobres: "Este pobre gritó y el Señor lo escuchó", palabras del Salmo 37. "¿Cómo es que este grito, que sube hasta la presencia de Dios, no alcanza a llegar a nuestros oídos, dejándonos indiferentes e impasibles?" plantea el Papa en el documento.

Jornada Mundial de los Pobres

La presentación del Mensaje ha tenido lugar el 14 de junio, en la Santa Sede, a cargo de Mons. Rino Fisichella, Presidente del Pontificio Consejo para la Promoción de la Nueva Evangelización.

El Santo Padre firmó simbólicamente el Mensaje para la II Jornada Mundial de los Pobres —que se celebrará el 18 de noviembre de 2018— el día 13 de junio de 2018, fiesta de San Antonio de Padua, patrono de los pobres.

Mons. Rino Fisichella ha aclarado que el Papa Francisco se dirige con este Mensaje "a todos los fieles, de forma individual, a través de las parroquias y grupos de voluntarios, para que dirijan todavía más la mirada hacia los pobres, para escuchar su grito, a menudo silencioso, pero expresado con una mirada elocuente, y para reconocer sus necesidades".

Así, el Pontífice invita a "no olvidar" que la pobreza social sobre la que esta Jornada quiere llamar la atención es solo "una de las muchas formas de pobreza que sufre el hombre moderno".

Tweets de Papa Francisco:

El amor es siempre dedicación a los demás. Porque el amor se ve en las obras, no en las palabras.

la paraula
de Déu

Diumenge XIII de Durant l'Any

Cicle B

Lectura del llibre de la Saviesa

13-15; 2, 23-25

Déu no va fer la mort, ni li agrada que l'home perdi la vida; tot ho ha creat perquè existesqui, ha format el món perquè l'home visqui, sense posarhi cap casta de verí de mort. El regne de la mort no és de la terra, perquè la bondat i la justícia són immortals. Déu no creà l'home sotmès a la mort, sinó a imatge de la seva existència eterna. Però l'enveja del diable va introduir la mort en el món, i els partidaris d'ell són els qui en fan l'experiència.

Salm responsorial 29

R: **Amb quin goig vos exalç, Senyor!**

Lectura de la 2ª carta de sant Pau

als cristians de Corint 8, 7-9.13-15

Lectura de l'evangeli segons sant Marc

5, 21-43

En aquell temps, Jesús arribà en barca de l'altra vorera de la mar; molta gent es reuní al seu voltant, i es quedà devora l'aigua. Mentrestant, arri-

ba un dels caps de la sinagoga, que es deia Jaire, i, tot d'una que el veu se li tira als peus i, suplicant-lo amb tota l'ànima, li diu: "La meva filleta s'està morint. Veniu a imposar-li les mans perquè es posi bé, i no es mori." Jesús se n'anà amb ell, i la gent que el seguia l'empenyia pertot arreu. Hi havia una dona que patia pèrdues de sang des de feia dotze anys. Havia consultat molts de metges, que l'havien fet sofrir molt, i s'hi havia gastat tot el que tenia. No va millorar gens, sinó que anava de mal en pitjor. Aquesta dona, que havia sentit parlar de Jesús, se li acostà per darrera enmig de la gent i li tocà el mantell, perquè pensava: "Encara que li toqui només la roba que duu, ja em posaré bona." A l'instant se li estroncà l'hemorràgia i sentí que el mal havia desaparegut. Jesús, que sabia prou bé el poder que havia sortit d'ell, es girà a l'instant i demanava a la gent: "Qui m'ha tocat la roba?" Els deixebles li deien: "La gent vos empeny pertot arreu, ¿i demanau qui us ha tocat?" Però Jesús anava mirant, per veure la que ho havia fet. Llavors aquella dona, que sabia prou què havia passat, s'acostà tremolant de por;

es prosternà davant ell i li digué tota la veritat. Jesús li respongué: "Filla, la teva fe t'ha salvat. Queda lliure de la teva malaltia i ves-te'n en pau. "Encara parlava, que arriben uns de casa del cap de sinagoga i li diuen: "La teva filla és morta. ¿Què en trauràs de molestar el mestre? "Però Jesús, sense fer cas del que acabava de sentir, diu al cap de sinagoga: "Ten fe i no tenguis por." I només va permetre que l'acompanyassin Pere, Jaume i Joan, el germà de Jaume. Quan arriben a la casa del príncep de la sinagoga, veu el truí de la gent, que plorava i cridava fins a eixordar. Ell entra a casa i els diu: "Què són aquest truí i aquests plors? La criatura no és morta, sinó que dorm. "Ells se'n reien, però Jesús els fa sortir tots, pren només el pare i la mare de l'al·lota amb els qui l'acompanyaven, entra a l'habitació, li dóna sa mà i li diu: "Talita, cum", que vol dir: "Al·lota, aixeca't. "A l'instant l'al·lota, que ja tenia dotze anys, s'aixecà i es posà a caminar. Ells no se'n sabien avenir. Jesús els prohibí de tota manera que fessin sebre què havia passat. I els digué que donassin menjar a l'al·lota.

Lectura del libro de la Sabiduría

1, 13-15.2, 23-24

Salmo responsorial 29

R: **Te ensalzaré, Señor, porque me has librado.**

Lectura de la 2ª carta de San Pablo a los Corintios

8, 7.9.13-15

Hermanos: Ya que sobrealís en todo: en la fe, en la palabra, en el conocimiento, en el empeño y en el cariño que nos tenéis, distinguíos también ahora por vuestra generosidad. Porque ya sabéis lo generoso que fue nuestro Señor Jesucristo: siendo rico, se hizo pobre por vosotros para enriqueceros con su pobreza. Pues no se trata de aliviar a otros, pasando vosotros estrecheces; se trata de igualar. En el momento actual, vuestra abun-

dancia remedia la falta que ellos tienen; y un día, la abundancia de ellos remediará vuestra falta; así habrá igualdad. Es lo que dice la Escritura: "Al que recogía mucho no le sobra; y al que recogía poco no le faltaba."

Lectura del santo evangelio según

San Marcos 5, 21-24.35-43

En aquel tiempo, Jesús atravesó de nuevo en barca a la otra orilla, se le reunió mucha gente a su alrededor, y se quedó junto al lago. Se acercó un jefe de la sinagoga, que se llamaba Jairo, y, al verlo, se echó a sus pies, rogándole con insistencia: - "Mi niña está en las últimas; ven, pon las manos sobre ella, para que se cure y viva." Jesús se fue con él, acompañado de mucha gente. Llegaron de casa del jefe de la sinagoga para decirle: - "Tu hija se ha muerto. ¿Para qué molestar más al

maestro?" Jesús alcanzó a oír lo que hablaban y le dijo al jefe de la sinagoga: - "No temas; basta que tengas fe." No permitió que lo acompañara nadie, más que Pedro, Santiago y Juan, el hermano de Santiago. Llegaron a casa del jefe de la sinagoga y encontró el alboroto de los que lloraban y se lamentaban a gritos. Entró y les dijo: - "¿Qué estrépito y qué lloros son éstos? La niña no está muerta, está dormida." Se reían de él. Pero él los echó fuera a todos y, con el padre y la madre de la niña y sus acompañantes, entró donde estaba la niña, la cogió de la mano y le dijo: - "Talitha qumi" (que significa: "Contigo hablo, niña, levántate"). La niña se puso en pie inmediatamente y echó a andar; tenía doce años. Y se quedaron viendo visiones. Les insistió en que nadie se enterase; y les dijo que dieran de comer a la niña.

evangeli i vida

Jesús ens purifica i ens dóna vida

Francesc Triay

L'evangeli d'aquest diumenge ens presenta dos miracles de Jesús relacionats entre si per el nombre dotze: la dona afectada per pèrdues de sang durant dotze anys i l'al·lota de dotze anys que les ploradores donen per morta; miracles que fàcilment podem relacionar amb el poble d'Israel fonamentat sobre les dotze tribus dels fills de Jacob. I tot i ser el poble elegit, per la conducta dels seus dirigents i les tradicions de la impuresa legal, ha perdut la capacitat de viure la llibertat simbolitzada en l'alliberació d'Egipte.

Una i altra vegada ha tornat als ídols del poder, l'egoisme, la mentida, el diner... i fins ha sacralitzat la corrupció i el negoci. Déu li envià profetes que l'ajudessin a fer un procés alliberador, però com Jesús

recorda en la paràbola dels vinyaters (Mt 21, 33-46), a uns els van maltractar i a altres els van matar i no es van convertir al Déu de la llibertat.

Avui i sempre, els ídols, que se'ns presenten amb el símbol de la llibertat, ens esclavitzen i ens allunyen de la nostra realització personal i comunitària, doncs, nosaltres, creats a imatge i semblança de Déu, sols ens podem realitzar en plenitud a l'estil de Jesús, fent de la nostra vida donació i servei. Quan el nostre horitzó és tenir, quedam atrapats, posseïts i, quan és el ser, ens podem realitzar en plenitud.

Enmig de les diferents problemàtiques de la nostra vida, la trobada personal amb Jesús, com la d'aquesta dona impura, qui atrevida s'obre pas entre la gent per tocar,

d'amagat, el seu mantell o, la fe de Jaire que no es deixar impressionar per les qui ploren la mort de la seva pròpia filla, també a nosaltres ens pot purificar i donar-nos vida.

Jesús, amb el seu ensenyament, la seva paraula i la seva vida, mort i resurrecció, ens obre el camí per saber com ha de ser la nostra relació amb Déu i amb els germans. No ens realitzam amb promeses i sacrificis substitutoris, sinó vivint la realitat de cada dia, oferint la nostra vida a l'únic Déu qui ens ha creat per a la llibertat.

Jesús, Fill de Déu, és l'home plenament lliure i llibertador qui, poc abans d'entregar-se per amor, se'ns ha donat com aliment pel nostre pelegrinar vers la plena realització.

Iconografia de Ntra. Sra. de El Toro (I)

La más antigua imagen de María en Menorca

No cabe duda de que la escultura en madera de la Virgen con el Niño que preside el santuario mariano situado en la montaña más elevada de Menorca es la imagen de mayor antigüedad existente en la isla. El documento más antiguo referente a la iglesia llamada de *Sante Marie de Toro* corresponde al año 1290. Pero la figura de la Virgen ¿cuándo fue tallada y colocada en el santuario? Esto sólo podemos conocerlo con cierta aproximación fijándonos en las características de la escultura.

Es indudable que la talla obedece a la normativa del arte gótico, como claramente se manifiesta en los pliegues del manto y en el calzado. Sin embargo el rostro de la Virgen y la figura del niño presentan indicios de una restauración

Guillermo Pons Pons

posterior, que podría estar relacionada con la noticia de un incendio que se produjo en el santuario el 26 de julio de 1552. Una inspección radiográfica ha puesto de manifiesto que la talla se realizó a base de una sola pieza de madera, como se practicaba en la Edad Media. Una de las primeras fotografías de la Imagen es la que aquí ofrecemos, y se efectuó a principios del siglo veinte. Podemos apreciar el aspecto de la figura de la Virgen antes de la restauración efectuada en 1939. El manto de la Virgen carece de ornamentación dorada. La imagen está colocada sobre una sencilla peana sin adornos, y el toro era una pieza móvil que en ocasiones se situaba al lado o delante de la figura de María que con su brazo izquierdo sostiene al niño.

Confirmacions

A la Catedral

El passat 13 de maig, a la Catedral, de mans del nostre bisbe Mons. Francesc Conesa, van rebre el sagrament de la Confirmació vint joves que han seguit la catequesi de preparació al **Centre Catequístic de Sant Miquel**.

En una eucaristia molt participada, on els joves en van ser els protagonistes prenent part en les pregàries, ofrenes, lectures...

A Sant Francesc de Ciutadella

Dissabte 9 de juny, cinc joves de la Parròquia de Sant Francesc de Ciutadella van rebre, de mans del bisbe Francesc Conesa, el Sagrament de la Confirmació. Va ser una festa en la qual hi participà tota la comunitat parroquial i que va ser preparada pels joves, catequistes i familiars dels confirmats.

A Ferreries

El diumenge 10 de juny, el Bisbe Francesc administrà el sagrament de la CONFIRMACIÓ a 16 joves, al llot i al llot, de la parròquia St. Bartomeu de Ferreries. La celebració va tenir lloc en el marc de la festa parroquial de fi de curs 2017-18, a l'església de Sta. Maria".

LECTURES
DE LA
MISSA
DIÀRIA
Salm
de la 1^a
Setmana

Dg. 1, XIII de Durant l'Any: Sa 1, 13-15; 2, 23-24 / Sal 29 / 2C 8, 7-9. 13-15 / Mc 5, 21-43.

Di. 2, Fèria: Am 2, 6-10. 13-16 / Sal 49 / Mt 8, 18-22.

Dc. 3, Sant Tomàs, apòstol (F): Ef 2, 19-22 / Sal 116 / Jo 20, 24-29.

Dc. 4, Fèria: Am 5, 14-15. 21-24 / Sal 49 / Mt 8, 28-34.

Dj. 5, Fèria: Am 7, 10-17 / Sal 18 / Mt 9, 1-8.

Dv. 6, Fèria: Am 8, 4-6. 9-12 / Sal 118 / Mt 9, 9-13.

Ds. 7, Fèria: Am 9, 11-15 / Sal 84 / Mt 9, 14-17.

Dg. 8, XIV de Durant l'Any: Ez 2, 2-5 / Sal 122 / 2C 12, 7b-10 / Mc 6, 1-6

Exercicis Espirituals oberts,
a l'església del Monestir de les Concepcionistes
de Maó, del 6 a l'11 de juliol a les 19 h.
Dirigits pel sacerdot i poeta burgalès:
Donato Miguel Gómez Arce

Marc Martí Totxo: l'home i el seu temps

EN EL QUART CENTENARI DE LA MORT DEL PABORDE MARTÍ (I)

Miquel Àngel Casasnovas

El 14 de novembre de 2017 s'acomplí el quart centenari de la mort de Marc Martí Totxo (1531-1617). El paborde Martí, com és conegut pel càrrec eclesiàstic que ostentà durant llargues dècades, és, sens dubte, una de les figures més destacades de la nostra Església particular. Tanmateix, la seva longeva existència -morí als vuitanta-sis anys- deixà una pregona petjada en la Menorca de la seva època. L'any passat, l'Ajuntament d'Alaior volgué commemorar l'efemèride i organitzà unes jornades que, amb el títol «IV Centenari de la mort del Paborde Martí», tingueren lloc a les cases consistorials d'Alaior els dies 17 i 18 de novembre. Jo vaig ser l'encarregat de pronunciar la conferència inaugural, emmarcada en l'acte institucional en què el consistori alaiorenc volgué recordar un dels fills més il·lustres d'Alaior, on havia nascut el 14 de maig de 1531. La sèrie d'onze articles que anirà apareixent al Full Dominical al llarg d'aquest estiu és una versió adaptada d'aquesta conferència.

Que Marc Martí va ser un personatge molt important de la Menorca del segle XVI i primers anys del XVII no era res nou per als menorquins cultes de temps passats. Casualment, la primera semblança biogràfica de Marc Martí aparegué publicada en el bicentenari de la seva mort, l'any 1817, al diccionari biogràfic *Varones ilustres de Menorca*. El seu autor, Joan Ramis i Ramis, ens el presenta com un «santo sacerdote [...] animado del más católico y fervoroso zelo por el bien de las ánimas», el qual hauria tingut una «vida exemplar [que] era de tan importante, y digna de respeto en el concepto público». Exactament cent anys més tard, el 1917, el canonge Gabriel Vila Angla-

da publicava una gruixuda monografia amb el títol *El paborde Dr. Marcos Martí y Totxo: apuntes biográficos y documentos inéditos concernientes a este preclaro menorquín*. L'autor no estalvia elogis al seu biografiat, del qual ens presenta el seu recorregut vital fent servir com a font bàsica la copiosa documentació extreta dels dos voluminosos toms manuscrits que sota el títol «Papers tocants a la jornada de Constantinopla que feu el Señor Paborde D. March

rescatador dels captius deportats a Constantinoble i alguns articulistes de la premsa catòlica i conservadora -la republicana, marcadament anticlerical, es va mostrar molt més freda- no dubtaven d'assenyalar-lo com la figura més important de la història menorquina. Les celebracions tingueren lloc a Alaior, vila natal de Marc Martí, els dies 13 i 14 de novembre. El dens programa d'actes cívics i religiosos incloïa dedicar el carrer Menor al paborde Martí i col·locar el seu retrat, obra del pintor mallorquí Faust Morell, a la sala de plens de l'Ajuntament. A Ciutadella, on el paborde havia exercit el seu ministeri durant mig segle i on havia traspasat, les commemoracions tingueren lloc els dies 17 i 18 del mateix mes. Cal destacar el solemne funeral presidit pel bisbe Torres, el descobriment d'una làpida sepulcral a la cripta de la Catedral i la sessió extraordinària de l'Ajuntament, amb la declaració de Fill Adoptiu de la ciutat i el descobriment del retrat del paborde, que avui es pot veure al Saló Gòtic.

Ha passat un altre segle i ara tenim molts més elements que ens permeten d'estudiar i valorar la personalitat complexa i a vegades contradictòria de Marc Martí des de diverses perspectives. Possiblement avui podem pensar que els elogis ditiràmics que se li tributaren fa cent anys estan fora de lloc. Els nostres valors i, per tant, la nostra percepció del passat i dels seus protagonistes han canviat molt en les darreres dècades. Així i tot, no cal dubtar que ens trobam davant d'un personatge cabdal que, amb les seves llums i ombres, marca tot un període de la història de Menorca. L'anirem descobrint en les properes setmanes.

Marc Martí Totxo, paborde. Pintura col·locada al Saló Gòtic de l'Ajuntament de Ciutadella

rescatador dels captius deportats a Constantinoble i alguns articulistes de la premsa catòlica i conservadora -la republicana, marcadament anticlerical, es va mostrar molt més freda- no dubtaven d'assenyalar-lo com la figura més important de la història menorquina. Les celebracions tingueren lloc a Alaior, vila natal de Marc Martí, els dies 13 i 14 de novembre. El dens programa d'actes cívics i religiosos incloïa dedicar el carrer Menor al paborde Martí i col·locar el seu retrat, obra del pintor mallorquí Faust Morell, a la sala de plens de l'Ajuntament. A Ciutadella, on el paborde havia exercit el seu ministeri durant mig segle i on havia traspasat, les commemoracions tingueren lloc els dies 17 i 18 del mateix mes. Cal destacar el solemne funeral presidit pel bisbe Torres, el descobriment d'una làpida sepulcral a la cripta de la Catedral i la sessió extraordinària de l'Ajuntament, amb la declaració de Fill Adoptiu de la ciutat i el descobriment del retrat del paborde, que avui es pot veure al Saló Gòtic.

Martí», es trobaven en poder de la casa Olives de Ciutadella, actualment de la família Olivar. Aquesta biografia va tenir prou difusió perquè el diari *El Bien Público* l'havia publicada en forma de fulletó col·leccionable a partir del 8 de gener de 1917.

El treball biogràfic de Gabriel Vila s'emmarcava en la commemoració del tercer centenari de la mort del paborde. Els menorquins recordaven així el

rescatador dels captius deportats a Constantinoble i alguns articulistes de la premsa catòlica i conservadora -la republicana, marcadament anticlerical, es va mostrar molt més freda- no dubtaven d'assenyalar-lo com la figura més important de la història menorquina. Les celebracions tingueren lloc a Alaior, vila natal de Marc Martí, els dies 13 i 14 de novembre. El dens programa d'actes cívics i religiosos incloïa dedicar el carrer Menor al paborde Martí i col·locar el seu retrat, obra del pintor mallorquí Faust Morell, a la sala de plens de l'Ajuntament. A Ciutadella, on el paborde havia exercit el seu ministeri durant mig segle i on havia traspasat, les commemoracions tingueren lloc els dies 17 i 18 del mateix mes. Cal destacar el solemne funeral presidit pel bisbe Torres, el descobriment d'una làpida sepulcral a la cripta de la Catedral i la sessió extraordinària de l'Ajuntament, amb la declaració de Fill Adoptiu de la ciutat i el descobriment del retrat del paborde, que avui es pot veure al Saló Gòtic.